

Üniversiteden Yeni Mezunların İşsizlik Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma

Qualitative Research on Unemployment Experiences of New Graduated from the University

Ayhan GÖRMÜŞ¹, Berkcan BOZKURT², Ebru KARAÖZ³, Duygu KUÇİNOĞLU⁴

Geliş Tarihi (Received): 01.10.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 30.01.2023

Yayın Tarihi (Published): 31.12.2023

Öz: Günümüzde üniversite mezunlarının yaşamış olduğu en önemli problemlerden biri olan işsizlik, kişilerin çeşitli bireysel ve sosyal sorunlar yaşamalarına ve üniversite eğitimi almış olmanın onlar üzerinde bir avantaj mı yoksa dezavantaj mı yarattığı konusunda tartışmalara neden olmaktadır. Bu çalışmada araştırma yapılacak kişilerin sözlü ve yazılı rızaları alınarak, üniversite mezunları üzerindeki işsizlik olgusu incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada daha önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu; mühendislik, sosyal bilimler, yabancı diller ve sağlık bilimleri eğitim programlarından mezun olmuş 6 kadın, 6 erkek toplamda 12 katılımcıya yöneltilmiş ve elde edilen cevaplar nitel araştırma yöntemleri ile incelenmiştir. Araştırmada veri analiz süreci iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada görüşmecilerin vermiş oldukları cevaplarda konuya ilişkin kullandıkları kelimelerin sıklığı saptanarak bir kelime bulutu analizi yapılmıştır. Daha sonra, ikinci aşamada ise, yükseköğretim mezunlarının işsizlik problemlerine ilişkin görüşleri kodlanarak karşılaştırmalı bir içerik analizi yapılmıştır. Sonuçlar üniversite mezunlarının tecrübesizlikleri ve yetersizlikleri öne sürülerek iş hayatına alınmadıklarını ortaya koymaktadır. Diğer taraftan katılımcıların çoğu, eğitimde harcanan zaman ve eğitim maliyetlerine rağmen üniversitelerin öğrencilerine işgücü piyasasında gerekli nitelikleri kazandıramadıkları için üniversite mezunu olmanın önemli bir dezavantaj oluşturduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak, yeni mezunların işsizliğin yol açtığı maddi zorluklar dışında, aile içi huzursuzluk, gelecek kaygısı, kendini yetersiz ve değersiz hissetme, mental olarak yıpranmışlık ve giderek toplumdan dışlandıkları konusunda çeşitli problemlerle karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Mezunu, İşsiz, Eğitim, Tecrübesizlik, Beceri Eksikliği

&

Abstract: Unemployment, which is one of the most critical problems, experienced by university graduates today, causes people to have various individual and social problems and argue about whether having a university education creates an advantage or disadvantage for them. This study aimed to examine the unemployment phenomenon among new graduates from the university by receiving their oral and written consent. In the semi-structured interview form which was prepared earlier; 6 female and 6 male graduates from engineering, social sciences, foreign languages and health sciences programs were directed to a total of 12 participants and the answers obtained were examined by qualitative research methods. The data analysis process in the research consists of two stages. In the first stage, a word cloud analysis was performed by determining the frequency of the words used by the interviewees in their answers related to the topic. And then, in the second stage, a comparative content analysis was conducted by coding the views of higher education graduates on unemployment problems. The results revealed that new graduates were not accepted into working life because of their inexperience and inability. Furthermore, most of the participants suggested that holding a university degree poses a significant disadvantage since universities cannot make their students gain the qualifications required in the labour market, despite the time spent in education and education costs. In conclusion, new graduates face various problems such as domestic unrest, future anxiety, feeling inadequacy and worthless, mental weariness and exclusion from society, as well as economic challenges resulting from unemployment.

Keywords: Graduated from university, Unemployed, Education, Inexperience, Lack of Skills

Atıf/Cite as: Görmüş, A., Bozkurt, B., Karaöz E. & Kuçinoğlu, D. (2023). Üniversiteden Yeni Mezunların İşsizlik Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 19(2). 298-315.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2005 – Bolu

¹ Doç. Dr. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, (agormus@nku.edu.tr), Orcid: 0000-0002-6175-5381 (Sorumlu Yazar).

² Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, (brkcnbzkr@gmail.com), Orcid: 0000-0001-7926-775X

³ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, (ebru.karaoz94@gmail.com), Orcid: 0000-0002-8534-2223

⁴ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, (duygu_cansu_11@hotmail.com) Orcid: 0000-0003-3143-9916

1. Giriş

Hayatımızın bir bütünü oluşturarak çalışma, sosyal bir hak ve sosyal devletin temel ilkeleri arasındadır. Ancak ülkelerin karşılaşmış olduğu birtakım ekonomik ve sosyal sorunlar neticesinde bireyler, çalışma istek ve arzusunda olmalarına rağmen, bazı durumlarda işgücü piyasasına girememektedir. Artan nüfusla birlikte istihdamın dışında kalanlardaki artışlar, bireysel bir problem olan işsizliği bireysel problem olmaktan çıkararak, ülkenin tamamını ilgilendiren ve ekonomiyi olumsuz yönde etkileyen toplumsal bir soruna dönüştürmektedir. Bu bağlamda işsizlik olgusu ülkeler için önemli ve çeşitli önlemler alınması gereken bir olgudur ve bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'nin de karşı karşıya kaldığı en önemli sosyo-ekonomik sorunlar arasında yer almaktadır. Özellikle son yıllarda küreselleşmenin ve pandeminin etkisiyle daha da artış gösteren işsizlik sorununun sonuçları toplumun geleceğini oluşturan gençler açısından çok daha yıkıcı olabilmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve benzeri kuruluşlar 15-24 yaş arasındaki bireyleri genç olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda yapılan bazı araştırmalara bakıldığında, Türkiye'de genç olarak nitelendirilebileceğimiz yaş grubunda yer alan yükseköğretim mezunları işsizlikten en çok etkilenen kitleler arasındadır. Örneğin Görmüş (2019) 2016 Hanehalkı İşgücü Anketi verilerini kullanarak uzun dönem işsizlikte genç ve yetişkinler arasındaki farklılıkları incelediği çalışmada, Türkiye'de üniversite veya lisansüstü dereceye sahip gençlerin, yetişkinlere göre, uzun dönem işsizlikten çok daha fazla etkilendiği sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan 2008-2018 arası OECD ve TÜİK verilerini kullanarak yaptığı ekonometrik analizler sonucunda Adıgüzel (2021) de, üniversite mezunu genç sayısının artmasının genç işsizliğini arttırdığını bulmuştur. Çünkü üniversite eğitiminin hemen sonrasında ilk kez işgücü piyasasına giren gençler, deneyimsiz oldukları için kendilerinden daha deneyimli olan yetişkin işsizlere göre, işgücü piyasasında çok daha fazla dezavantajla karşı karşıya kalabilmektedirler. Hâlbuki Lucas'ın (1988) ünlü içsel büyüme modeline göre, eğitim ve öğretime yapılan beşeri sermaye yatırımlarının bireylerin gelirlerini artıracak ve gelir artışının da verimlilik üzerinde olumlu dışsallıklar yaratarak ekonomik büyümeyi artıracak varsayılmaktadır. Bu açıdan bireyler eğitim yoluyla bilgi ve beceri gibi niteliklerini arttırdıklarında, işgücü piyasasında kendilerinden daha düşük eğitim düzeyindekilere göre, daha fazla tercih edilebilir olmaları beklenmektedir. Ancak Türkiye örneğine baktığımızda, bireylerin eğitim seviyeleri arttıkça işsiz kalma oranlarının da buna paralel bir şekilde arttığı göze çarpmaktadır. Bu Türkiye açısından beşeri sermaye artışının, aynı ölçüde istihdam ve buna bağlı gelir artışı yaratamadığı anlamına gelmektedir.

Son yıllarda işsizler arasında gençlerin işsizlik oranlarının çok daha hızlı şekilde artış göstermesiyle birlikte, genç işsizliğine yönelik ilgi de artmış ve bu yaş grubuna özel araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Çünkü bir toplumun sosyal, politik ve ekonomik geleceğini inşa etmek açısından, o toplumdaki gençlerin sosyo-ekonomik gelişimi oldukça önemlidir. Bu, "*gençler ne kadar çok üretken istihdamaya yönlendirilirse, o toplumun geleceği için o kadar iyi umut var*" demektir (ILO, 2015: 5 akt. Görmüş, 2019). Bu çalışmada temel olarak üniversite mezunlarının işsizliğine odaklanılmakta ve üniversite mezunu genç işsizleri temel analiz birimi olarak ele alınmaktadır. Üniversitelerin mühendislik, sosyal bilimler, yabancı diller ve sağlık bilimleri eğitim programlarından mezun olmuş 6'sı kadın, 6'sı erkek toplamda 12 katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine yüz yüze görüşmeler yapılmış ve toplanan verilerin içerikleri karşılaştırmalı olarak analiz edilerek üniversite mezunlarının deneyimlediği işsizlik sorunları incelenmiştir.

Çalışmanın geri kalan bölümleri literatür incelemesi, araştırma yöntemi ve bulguları ile sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

2. Literatür İncelemesi

Bir toplumun ekonomik geleceğinin inşa edilmesinde gençler oldukça önemlidir ve Türkiye'de genç işsizliğinin boyutu her dönem oldukça yüksek olduğu için geçmişten günümüze sürekli tartışıla

gelmiştir. Bu açıdan Türkiye’de genç işsizliğine yönelik önemli sayıda literatür birikmiştir. Bu çalışmalardan bir kısmı genç işsizliğin ekonomik faktörlerle ilişkilerini açıklarken, diğer bir kısmı ise, genç işsizliğine ilişkin bir takım sosyal politika önerilerine odaklanmaktadır.

Genç işsizliğin ekonomik faktörlerle ilişkilerini açıklayan literatür daha çok ulusal ve uluslararası örgüt ve kurumlardan elde edilen ya da araştırmacıların kendilerinin topladığı veriler üzerinde yapılan ampirik çalışmalardan oluşmaktadır. Örneğin Demiray (2003) yüz yüze görüşmelerden derlediği araştırmasında işverenlerin yüksek eğitilmiş gençlerden ziyade, deneyimli çalışan arayışı içinde olduklarını ve genç işsizlerin ekonomik düzensizlik, yüksek suç oranları, topluma yabancılaşma gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığını belirlemiştir. Kabaklarlı ve Gür (2011) ise, çalışmalarında 2005-2010 dönemini içeren Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) aylık verilerini Johansen eş-bütünleşme analizi ile inceleyerek, reel GSYİH ile genç işsizlik oranı, reel yatırımlar, verimlilik ve enflasyon arasında uzun dönemli bir ilişki olduğunu bulmuştur. Ayrıca 2009-2019 ILO ve TÜİK verilerine ekonometrik analizler uygulayan Ekiz ve Örk Özel (2020) çalışmalarında Türkiye ekonomisinde genç işsizliğini enflasyon, yurt içi göç, ithalat, ihracat ve GSYİH unsurlarının olumsuz yönde; okuryazarlık payı, gençlerde doğurganlık oranı, iş oluşturmak için ihtiyaç duyulan zaman ve yükseköğretimde net okullaşma payı unsurlarının ise olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Türkiye’de genç işsizliği ve atalet sorunlarını yaş, cinsiyet ve eğitim açısından inceleyen Işık (2016) ILO ve TÜİK verilerinden yararlanarak yaptığı çalışmada, işgücü piyasasında iş bulamayan eğitimsiz gençlerin kayıt dışı istihdama yöneldiklerini, eğitilmiş gençlerin ise, eğitim sürelerini uzatarak işsizliğin sosyo-psikolojik sorunlarını bertaraf etmeye çalıştıklarını ve bunun da bir atalet sorununa yol açtığını ileri sürmüştür. Aynı çalışmada Işık (2016) eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, uyumlu hale getirilmesi gerektiğine ve aktif istihdam politikalarının önemine vurgu yapmıştır. Diğer taraftan, Spielberger Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeğini kullanarak topladığı verileri analiz eden Tekin Tayfun ve Korkmaz (2016), araştırmalarında, üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygı düzeyinin alt boyutları “*istihdamdaki daralma ve işgücü ihtiyacındaki azalmanın etkisi*”, “*çevresel ve sosyal baskı*”, “*kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği*”, “*niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği*” ve “*genel işsizlik kaygısı*” olarak belirlenmiş ve öğrencilerin son senelerinde işsizlik kaygısı yaşadıklarını bulmuşlardır. Aynı çalışmada işsizlik kaygı düzeyi ile durumluk kaygı düzeyi arasında negatif; sürekli kaygı düzeyi, stres belirtileri ve depresyon arasında ise pozitif ilişki olduğu saptanmıştır. Benzer bir çalışmada topladıkları anket verilerine tek yönlü varyans analizi ve bağımsız örneklemeler *t testi* uygulayan Surat ve Ceran (2020) ise, çevresel ve sosyal baskı, niteliksel olarak bilgi ve beceri eksikliği, kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliği faktörlerinin üniversite öğrencileri üzerinde geleceğe dair işsizlik kaygısı oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır.

TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistiklerinden faydalanan Kıcırcı (2017) ise, yaptığı çalışmada eğitim seviyesinin ve işgücünün niteliğinin artırılmasının işsizlikle mücadele konusunda yeterli olmadığı ve yükseköğretim mezunlarının iş hayatında yaşadığı zorlukların, üniversite eğitime devam eden gençlerde de işsiz kalma kaygısına yol açtığını bildirmiştir. Ayrıca İBFF mezun adaylarından topladığı anket verilerini kullanan Demir ve Taşkıran (2018) ise, İBFF son sınıf öğrencilerinin iş bulamama konusunda akademik başarı düzeyleri, iş aramayı mezuniyet sonrasında bırakmaları, iş deneyimlerinin olamaması, mezun olacakları bölümden memnun olmamaları, meslekleri ile ilgili gerekli bilgi, yetkinlik ve donanıma sahip olarak mezun olacaklarını düşünmediklerini ifade etmektedir. Çalışma Yaşamı Sonuç Beklentisi Ölçeği ile Üniversite Eğitimi Sonuç Beklentisi Ölçeğini kullanan bir başka anket çalışmasında, Erikli ve Bayat (2019) çalışma yaşamı beklentisi ile üniversite eğitimi beklentisi arasında istatistiksel olarak doğrusal bir ilişki olduğunu ve bu ilişki ikili işgücü piyasası teorisi açısından değerlendirildiğinde, yüksek kategoride yer alan gençlerin “*iyi*” olarak nitelendirilebilecek işlerde çalışmak istediklerini; düşük kategoride yer alan gençlerin ise “*kötü*” olarak nitelendirilebilecek çalışma koşullarına sahip işlerde istihdam edilmeyi kabullendiklerini saptamıştır. Bununla birlikte çalışmada TÜİK ve yüz yüze görüşmelerden elde ettiği verilere tarama modeli, varyans analizi, iki kare analizi uygulayan Kayahan Karakul (2020) üniversite mezunları arasındaki işsizlikte, cinsiyet, sosyo-ekonomik köken, mezun olunan alan, işsizlik süresi ve yaş değişkenliğinin etkili olduğu ortaya koymuştur. Diğer taraftan, ILO ve TÜİK

verilerinden yararlanarak Türkiye 'deki genç kadın işsizliği ve kadın-erkek işsizlik oranlarını inceleyen Kuvvetli Yavaş (2019) araştırmasında Türkiye de genç kadınlar arasındaki işsizlik oranının erkeklerden çok daha yüksek olduğu ve bu sonucun istihdamda cinsiyet ayrımcılığını açık bir şekilde gözler önüne serdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, TÜİK verilerini inceleyen Cinel ve Yolcu (2021) ise Türkiye'de eğitim seviyesi, yaş ve cinsiyet sorunlarının işsizliği etkilediğini sonucuna ulaşmıştır.

Yükseköğretim Program Atlası ve bu atlas içinde yer alan Meslek Atlası verileri ile Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından gerçekleştirilen UNI-VERI sonuçlarını karşılaştıran Çakır ve Kellevezir (2020), çalışmalarında işgücü piyasasında belirli bölümlere ihtiyaç duyulmadığı halde kontenjanlarının oldukça yüksek olduğunu, buna karşılık yerleşen öğrenci sayılarına bakıldığında kontenjanları dolmayan bölümlerin olduğu ve bunun bir sonucu olarak da işgücü piyasasında bir nitelik uyumsuzluğu sorununun ortaya çıktığını saptamışlardır. Bununla birlikte TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi verilerinden faydalanan Acun (2020) ise, çalışmasında üniversiteli genç işsiz sayılarının giderek arttığı ve gençlerin eğitim seviyesine göre mesleklerin önemli değişiklikler gösterdiği sonucuna ulaşılmış ve verilen eğitimin işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle, genç işsizlik sorununun gelecekte daha artacağını ileri sürmüştür.

Genç işsizliğine ilişkin sosyal politika önerileri getiren literatür incelendiğinde, örneğin ILO, TÜİK ve EUROSTAT verilerini kullanan İzgi (2012) eğitim faktörünün genç istihdamını arttırmada önemli olduğu ve günümüz toplumlarında iş sahibi olabilmek için daha fazla nitelik sahip olmanın göreceli öneminin giderek arttığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan Sertkaya ve Okur'un (2016) Granger nedensellik analizi sonuçları, Türkiye'nin artan nüfusunun işsiz kesimine iş yaratabilmesi için her yıl yaklaşık olarak %5 - 6 oranında büyümesi gerektiğini ve genç işsizlik oranlarının düşmesi için sosyal güvenlik politikaları ile desteklenen eğitim odaklı politikalara ihtiyaç duyulduğu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, genç işsizlik sorunu incelemek için OECD ve TÜİK verilerini kullanan Bayraktar ve İncekara (2013) araştırmalarında girişimciliğin teşviki ve istihdam danışmanlığı ile birlikte mesleki eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesinin olumlu sonuçlar doğuracağını ve bu faaliyetlerin genç işsizliğini azaltacağını vurgulamışlardır. Ayrıca Türkiye'deki genç işsizliği ve eğitim ilişkisini Granger nedensellik analizi ile inceleyen Çondur ve Bölükbaş (2014) ise, GSYİH ve Üretici Fiyat Endeksi'ndeki (ÜFE) herhangi bir değişikliğin genç işsizliği üzerinde doğrudan veya dolaylı bir takım etkilerinin olabileceğini tespit etmiştir. Diğer taraftan, yarı-yapılandırılmış görüşmelerden topladığı verilere içerik analizi uygulayan Çivilidağ'ın (2019) araştırma sonuçları, işsizliğin bireyde psikolojik olarak büyük etkiler yarattığı ve işsizliği önlemek için mesleki eğitim, işe alımlarda eşitlik ve istihdam politikaları gibi kolektif ve politik düzeyde stratejilerin önemine işaret etmiştir. Ayrıca çalışmasında genç işsizliği, işsizlikle mücadele, istihdam ve maliye politikalarını incelemek için OECD, ILO ve TÜİK verilerinden yararlanan Şahin Orkunoglu (2020) genç işsizliği ile mücadele etmek için eğitim politikalarının önemine dikkat çekerek Türkiye'de genç istihdamını yükseltmek için eğitim politikalarının desteklenmesini, artırılmasını ve yaygınlaştırılmasını önermiştir.

Çalışmanın geri kalan kısmında, üniversiteden yeni mezun olanların işsizlik deneyimleri, nitel veri toplama ve içerik analizi yöntemleriyle incelenecektir.

3. Araştırma Yöntemi

Çalışmada araştırma yöntemi olarak bireylerin bakış açılarından deneyimlerin çalışılmasına imkân veren fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Bu yöntem bir fenomeni tanımlamak için genellikle görüşmeler ve katılımcıların bakış açısını yansıtmaya gibi nitel yöntemlerin kullanılarak derinlemesine bilgi edinilmesi ve tümevarımcı yaklaşımları içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İnsan katılımcıları içeren bu çalışma, bir Bilimsel Etik Komisyonu tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler iki farklı aşamada analiz edilmiştir. İlk olarak 12 katılımcı ile yapılan yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerde katılımcıların sorulara verdiği cevaplardan kelime bulutu analizi yapılmış ve böylelikle görüşmecilerin en sık kullandığı kelimeler tespit edilmiştir. İkinci aşamada

ise, üniversite mezunlarının işsizlik problemlerine yönelik katılımcıların sorulara vermiş olduğu cevaplar içerik analizi ile kodlanarak, kodların tekrarlanma sıklığı tatlılaştırılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi katılımcıların cevaplarından elde edilen verilerdeki benzer kavramları tespit ederek anlamlı bilgileri sunmayı amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.1. Katılımcılar ve Veri Toplama Süreci

Üniversite mezunu genç işsizlerin araştırıldığı bu çalışmada, Tekirdağ ilinde yaşayan yeni üniversite mezunu genç işsizlerden oluşan homojen bir örneklem grubu seçilmiştir. Veriler, Ocak-Şubat 2022 tarihleri arasında 22 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yüz yüze görüşmeler, betimsel çözümlemede bağlamalarını aşmış ve ihtiyaç duyulduğu takdirde daha derine inilmesine kolaylık sağlamıştır. Katılımcılar cinsiyet ve bilim alanı kotasına uyularak seçilmiştir. Bu anlamda katılımcıların 6'sı kadın, 6'sı erkektir ve sağlık, yabancı dil, mühendislik ve sosyal bilimlerden olmak üzere her bir bilim dalından 3 katılımcı belirlenmiştir. Sistematik ve tematik tekrarlar belirlendiğinde görüşmeler sonlandırılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Bilim alanı	Yaş	Mezuniyet yılı	Üniversite mezuniyetinden sonra gelir getirici düzenli bir işte çalıştınız mı?
K1	Kadın	Sağlık	21	2021	Evet, çalıştım.
K2	Kadın	Sağlık	25	2019	Hayır, çalışmadım.
K3	Kadın	Sağlık	21	2021	Hayır, çalışmadım.
K4	Kadın	Yabancı dil	25	2021	Hayır, çalışmadım.
K5	Erkek	Yabancı dil	24	2021	Hayır, çalışmadım.
K6	Erkek	Yabancı dil	25	2021	Hayır, çalışmadım.
K7	Kadın	Mühendislik	25	2019	Hayır, çalışmadım.
K8	Erkek	Mühendislik	23	2021	Evet, çalıştım.
K9	Erkek	Mühendislik	26	2019	Evet, çalıştım.
K10	Erkek	Sosyal Bilimler	24	2021	Evet, çalıştım.
K11	Erkek	Sosyal Bilimler	27	2019	Evet, çalıştım.
K12	Kadın	Sosyal Bilimler	24	2019	Evet, çalıştım.

Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur. Buna göre 21-27 yaş aralığındaki katılımcıların mezuniyet yılları 2019 ile 2021 yılları arasında değişmekte ve katılımcıların yarısı mezuniyet sonrası çalıştığını bildirirken, diğer yarısının hiçbir iş tecrübesi bulunmamaktadır.

3.2. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği

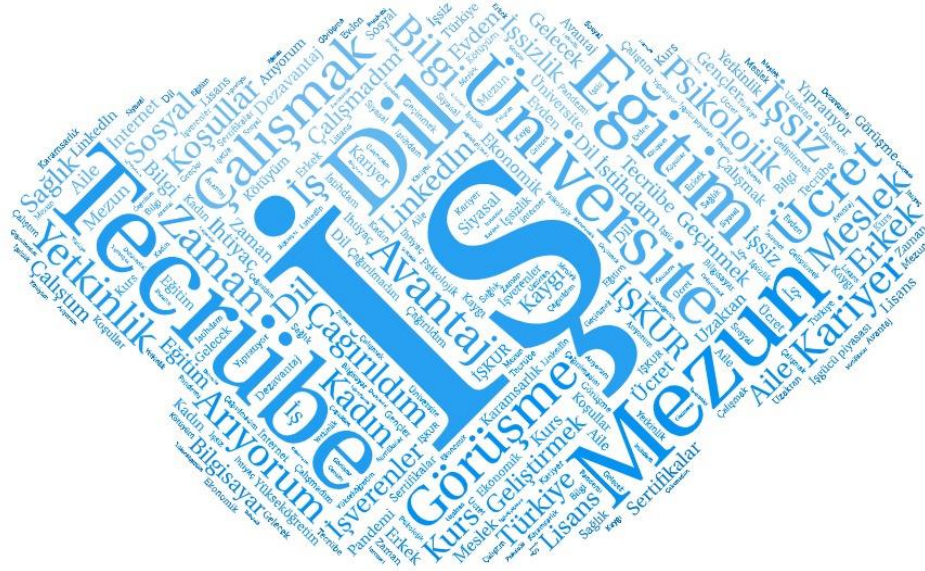
Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için yarı yapılandırılmış soru formunun giriş bölümünde katılımcılara araştırmaya katılımın gönüllük esasına dayandığı, soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında kalmamaları ve elde edilecek bilgilerin tamamen araştırma amacı ile kullanılacağı konusunda bilgi verilmiştir. Böylece, katılımcıların kendi içinde buldukları ya da yaşadıkları durumlarıyla ilgili görüşlerini daha dürüst ve samimi bir şekilde ortaya koyacağı düşünülmüştür. Ayrıca

katılımcıların görüşlerini açık ve net bir şekilde yansıtılabilmesi ve araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için araştırma bulgularında katılımcıların doğrudan ifadeleri yorum yapılmadan sunulmuştur.

3.3. Araştırma Bulguları

3.3.1. Kelime Bulutu Analizi

Veri analiz sürecinin ilk aşamasını oluşturan kelime bulutu Şekil 1’de görülmektedir. Bu analizde kelimeler, katılımcıların verdiği cevaplarda kullandıkları sıklığa bağlı olarak değişmekte olup, görselin merkezinde en sık tekrar eden kelime daha büyük puntolarla yer almaktadır. Bu çalışmada katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen cevaplar yüklem, bağlaç ve zamirleri atıldıktan sonra, tematik konuları oluşturan toplamda 56 farklı kelime sıklıklarına göre tekrarlanma koşulu ile kelime bulutuna sokulmuş ve en çok tekrar edilen kelimelerde bir kelime bulutu oluşturulmuştur.

Şekil 1. Kelime bulutu

Tablo 2. Kelime bulutunda en çok tekrar eden kelimelerin kullanım sıklığı

Kelime	Kullanım Sıklığı
İş	91
Mezun	40
Tecrübe	37
Üniversite	35
Çalışmak	24
Eğitim	23
Dil	17
Görüşme	16
Ücret	15
Kariyer	13

Tablo 2’de katılımcıların en sık kullandığı 10 kelimenin tekrar etme sıklığı yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların en sık kullandığı kelimenin “İş” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İş dışında kullanım sıklığı sırasıyla “Mezun”, “Tecrübe”, “Üniversite”, “Çalışmak”, “Eğitim”, “Dil”, “Görüşme”, “Ücret” ve “Kariyer” gibi kelimeler katılımcıların en sık kullandığı kelimeler olarak saptanmıştır. Bu bağlamda kelime bulutu aracılığı ile yapılan görselleştirme sonucunda öne çıkan kelimelerin ana tema ile uyumlu olduğu görülmektedir.

3.3.2. İçerik Analizi

Veri analiz sürecinin ikinci aşamasında, görüşmecilerin yöneltilen sorulara vermiş oldukları cevaplardan en çok tekrar edilen ifadeler süzülüş ve bu ifadelerin kullanım sıklığından üniversite mezunu gençlerin penceresinden “üniversiteli genç işsizliği” sorunu anlaşılmasına çalışılmıştır.

Bitirilen bölüm veya üniversitenin iş bulamamaya etkileri

Katılımcılara yöneltilen “İş bulamamanızda bitirdiğiniz bölüm ya da üniversitenin bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna, 8 katılımcı önu açık, çalışma alanı geniş ve iş olanağı yüksek bir bölümde okuduğundan dolayı katılmadığını ifade ederken, 4 katılımcı üniversitelerin ihtiyaçtan fazla mezun verdiğini ve niteliksiz eğitim veren üniversitelerin her geçen gün arttığını, bundan dolayı da bitirilen bölümün ya da üniversitenin işsizlik üzerinde bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede, katılımcıların cevaplarından çıkarılan kodlar ve sıklıkları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İş bulamamada bitirilen bölümün etkisi

Görüş	Kod	Sıklık
Etkisi olduğunu düşünüyorum	Eğitim ile işler örtüşmüyor ve alanlar kısıtlı	1
	Okunan bölümün bilinirliği düşük	1
	İhtiyaçtan fazla mezun olması	1
	İyi ve bilinen bir üniversiteden mezun olmamak ve niteliksiz üniversite mezunu sayısı	1
Etkisi olduğunu düşünmüyorum	Çalışma alanı geniş	2
	Önu açık bir bölüm	1
	Siyasal, sosyal ve ekonomik krizin bir etkisi	1
Toplam		9

Bitirilen bölümün ya da üniversitenin işsizliğe etki ettiğini düşünen bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

“...üniversiteler her zaman ihtiyaçtan fazla mezun vermekte ve böylelikle işgücü piyasası çalışan açısından bir doyum noktasına geliyor ve işsizlik artıyor.”(K.8)

“...günümüz koşullarında iyi ve bilinen bir üniversiteden mezun olmadığımız takdirde üniversite mezunu olmanın size bir katkısı kalmıyor. Bunun da niteliksiz üniversite mezunu sayısının her geçen gün arttığından kaynaklandığı görüşündeyim.”(K.10)

"...işgücü piyasası içerisinde açık işler ile eğitim verilen alanlar bir türlü örtüşmüyor, aynı zamanda okuduğum bölüm içinde çalışabileceğim alanlar kısıtlı."(K.1)

Aksini düşünen bazı katılımcıların görüşler ise, şöyledir:

"...bölümden ziyade ihtiyaçtan fazla üniversite mezunu olması nedeniyle yükseköğretim mezunlarında işsizliğin arttığını düşünüyorum."(K.3)

"Hayır, düşünmüyorum. Çünkü elektrik elektronik mühendisleri birçok alanda çalışma olanağına sahiptirler."(K.9)

İşsizliğin bireysel ve sosyal etkileri

Üniversite mezunlarının işsiz kaldıkları süre içerisinde işsizliğin onlarda kalıcı veya geçici herhangi bir sosyal veya bireysel etki bırakıp bırakmadığını saptamak amacı ile katılımcılara "İşsizliğin sizde yarattığı bireysel ve sosyal etkiler var mı? Varsa neler?" sorusu sorulmuştur. 11 katılımcı işsizliğin onlarda gelecek kaygısı, toplumdan dışlanmışlık hissi ve kendini değersiz ve yetersiz hissetme duyguları uyandığını ifade etmiş, 1 katılımcı ise işsizliğin kendisinde herhangi bir sosyal veya bireysel etkisi olmadığını savunmuştur. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplardan çıkarılan kodlar ve sıklıkları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. İşsizliğin bireysel ve sosyal etkileri

Görüş	Kod	Sıklık
Etkisi olduğunu düşünüyorum	Mental yorgunluk	6
	Yetersizlik hissi	4
	Maddi zorluklar	3
	Gelecek kaygısı	3
	Dışlanmışlık hissi	3
	Aile içi huzursuzluk	2
Etkisi olduğunu düşünmüyorum	Etkilemiyor	1
Toplam		22

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirdiği için yanıt sayısı katılımcı sayısından fazladır.

İşsizliğin bireysel ve sosyal etkileri olduğu görüşünü savunan bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

"...işsizlik geleceğim ile ilgili kaygılar yaşamama ve sürekli stres yapmama neden oldu."(K.1)

"...işsizlik insanda toplumdan dışlanmışlık hissi uyandırıyor çünkü çalışmanın en büyük getirilerinden biri olan geliri elde edemiyorsunuz ve buda sizin diğer herkesten alttaymışsınız gibi hissetmenize neden oluyor."(K.8)

"...işsiz kaldığımız süreçte mental olarak bir çöküş yaşıyorsunuz ve etrafınızdaki kişilerden uzaklaşıyorsunuz çünkü size yöneltilen "Hala işsiz misin?" vb. sorular sizi daha da yıpratıyor."(K.10)

"...Psikolojik olarak kötüyüm ve ailemle kavga ediyorum."(K.6)

Çalışmayı düşündüğünüz iş

Görüşme yapılan 12 katılımcının nasıl bir işte çalışmayı düşündükleri saptamak için katılımcılara "Nasıl bir işte çalışmayı düşünüyorsunuz? Ücret, çalışma koşulları, kariyer, mesleki eğitim vb. açıdan açıklar mısınız?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların neredeyse tamamı hayallerindeki işin eğitim aldıkları alana yönelik bir işte çalışmak olduğunu dile getirmiş, aynı zamanda geçimini sağlayacak düzeyde bir ücret, kendini geliştirme ve tecrübe kazanma imkanı sağlayan bir iş aradıklarını ifade etmişlerdir. Bu soruya ilişkin cevaplardan çıkarılan kodlar ve sıklıkları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Üniversite mezunu gençleri çalışmayı düşündükleri iş özellikleri

Kod	Sıklık
Eğitim aldığım alanda	11
Geçim sağlayacak ya da hak ettiğim bir düzeyde ücret	8
Mesleğinde kendini geliştirme imkânı	6
Tecrübe kazanma imkânı	3
Kariyer geliştirme imkânı	1
Yabancı dil kullanabileceği	1
Toplam	30

Konuya ilişkin bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Mezun olduğum bölümle alakalı bir işte çalışıp hak ettiğim ücret doğrultusunda tecrübe ederek kariyerimde yükselmek istiyorum.” (K.2)

“Bölümümle alakalı üniversitede kendimi geliştirdiğim bölümümün alt dallarıyla alakalı bir işte çalışmayı düşünüyorum. (...). Çalışma koşullarının ezici seviyede olmasından ziyade daha refah şeklinde olmasını beklerim. Mesleki eğitim ise çok önemli çünkü bir tecrübem yok tecrübe kazanmak iş öğrenmek için çalıştığım işte mesleki eğitimin olmasını isterim.” (K.9)

“...günümüz koşulları içerisinde yoksulluk sınırının üstünde bir ücret almayı isterim. Çünkü üniversitedeki eğitim hayatım boyunca yaşadığım maddi manevi sıkıntıların karşılığını alabilmeyi hakkım olarak görüyorum.” (K.10)

“Mezun olduğum alanda insana yakışır bir işte çalışmak hayali içindeyim. Sosyal faaliyetlere zaman ayırabileceğim çalışma saatleri olmasını beklerim.” (K.11)

Alan dışındaki düşük ücretli ve vasıflı iş teklifine karşı tavır

Katılımcıların alanları dışında düşük ücretli bir iş teklifi almaları durumunda sergileyecekleri tavırlarını öğrenmek için katılımcılara *“Şu anda alanınız dışında düşük ücretli ve vasıflı bir iş teklifi alsanız, bu işi kabul eder misiniz? Neden?”* sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya 6 katılımcı *“ekonomik sıkıntılar sebebiyle mecburen kabul edeceğini”* cevabını verirken, geri kalan 6 katılımcı *“eksik istihdam edilmek istemediği ve gelişmek istediği alandan sapacağı düşünceleri ile reddedeceğini”* bildirmiştir. Ayrıca katılımcıların düşük ücretli ve vasıflı iş teklifleri ile ilgili cevaplardan çıkarılan kodlar ve sıklıkları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların alanları dışındaki düşük ücretli ve vasıflı iş teklifine karşı tavır

Görüş	Kod	Sıklık
Olumlu	Ekonomik şartlar	3
	Aile baskısı	2
	Psikolojik rahatlama	2
Olumsuz	Kariyer hedefim sapor	4
	Düşük ücret teklifi	1
Toplam		12

Konuya ilişkin katılımcıların bazı olumlu cevapları aşağıdaki gibidir:

“...etmek istemesem de ülkenin ekonomik şartları gereği bir işte çalışıp kendi paramı kazanmam lazım bu yüzden mecbur kaldığım için ederdim.” (K.1)

"İçinde bulunduğumuz zorlu şartlar dolayısıyla kendi ihtiyaçlarımı karşılayabilmek ve ailemin üzerindeki yükü hafifletmek için kabul ederim."(K.3)

"...bence bir işte çalışıyor olmak hiç çalışmamaktan daha iyi."(K.12)

Konuya ilişkin katılımcıların bazı olumsuz cevapları şöyledir:

"Eksik istihdam edilmekle, işsiz kalmak arasında pek bir fark göremiyorum bu yüzden kabul etmem."(K.11)

"...daha öncesinde böyle bir işi kabul ettim ve bu iş bana asıl gelişmek istediğim alandan dışa saptığımı hissettirip beni psikolojik anlamda yıprattı."(K.8)

"...bölümümü sevdiğim için bu alanda çalışmak istiyorum. Eğer ücretim düşük olursa da kendi bölümümdeki bir işi yapmayı tercih ederdim."(K.4)

Tecrübeli yeni mezun

Katılımcılara yöneltilen "İş arama sürecinde şimdiye kadar hiç yüz yüze görüşmeye çağırıldınız mı?" sorusuna, 10 katılımcı görüşmeye çağırıldım yanıtını verir iken, 2 katılımcı görüşmeye çağırılmadım yanıtını vermiştir. "Çağırıldıysanız yaşadığınız en ilginç yüz yüze görüşmede neler yaşadığınızı anlatır mısınız?" sorusuna katılımcıların bir kısmı ilginç bir şey yaşamadığını dile getirir iken, bazı katılımcılarımızın bizimle paylaşmış oldukları deneyimleri ise aşağıdaki gibidir:

"Öncelikle yeni mezun isteyip ayriyeten deneyimli birilerini arıyor olmalarıydı. Deneyim yoksa alamayız diyerek göndermeleriydi."(K.4)

"Bir tercümanlık bürosuna iş görüşmesi için gitmiştim ve büroda tüm işin bilgisayar başında olmasına rağmen mantık dışı kurallar vardı bunlar sigara içmenin yasak olması (müdürün içtiği halde, lavabo kullanımının ücretli olması vs)."(K.5)

"Bir tercümanlık bürosuna iş görüşmesine gitmiştim ve bana on sayfa kadar çeviri verip 20 dakika içerisinde çevirsem işe alınacağımı söylemişlerdi. Şok olmuştum."(K.6)

"Öncelikle internet üzerinden görüşme yaptık ve iki taraf adına da gayet olumlu geçmişti. Sonrasında yüz yüze görüşmeye çağırıldığımda ise görüşme hiç gerçekleşmedi. Bana söyledikleri şey şuydu "numaranızı bırakın biz sizi arayacağız" olmuştu."(K.9)

"Bir görüşmede işveren temsilcisinin eğitim adı altında 2 ay boyunca kısmi süreli çalıştırma teklifi olmuştu."(K.11)

Biz sizi aranız!

Katılımcılara yaşamış oldukları deneyimlerden yola çıkarak "Sizce bu görüşmede sizi neden işe kabul etmediler?" sorusu yöneltilmiştir. Yöneltilen bu soru karşısında katılımcıların büyük çoğunluğu tecrübeli olmadıklarından dolayı işe kabul edilmedikleri yanıtını vermiştir. Diğer katılımcılar ise, tecrübe dışında; referans olup olmaması, kadın katılımcılara cinsiyet ayrımcılığı yapılması gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öte yandan, bir katılımcıya "olumlu veya olumsuz bir dönüş yapacağız" denilmesine rağmen, herhangi bir geri dönüş yapılmaması kendisinde neden işe kabul edilmediği fikrini dahi oluşturmamıştır. Soruya ilişkin cevaplardan türetilen kodlar ve sıklıkları Tablo 7'de sunulmuştur.

Katılımcıların işe neden kabul edilmediklerine ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

"Tecrübem ve iş geçmişim olmadığından dolayı kabul edilmedim."(K.1)

"Kadın olduğum ve erkek geninin baskın olmadığı için."(K.7)

"Bu alanda yeterli tecrübeye sahip olmadığımı dile getirerek görüşmemin olumsuz sonuçlandığını söylediler."(K.8)

"İşveren şirketinin aradığı bir madde vardı oda referans olup olmamasıydı bende de referans bulunmadığı için sanırım bundan dolayı kabul edilmedim."(K.9)

"Size olumlu veya olumsuz geri dönüş yapacağız." dediler henüz dönüş yapan olmadı."(K.11)

Tablo 7. İşe kabul edilmeme nedenleri

Kod	Sıklık
Tecrübe olmadığı için	6
Referans	1
Cinsiyet ayrımcılığı	1
Olumlu veya olumsuz geri dönüş olmaması	1
Toplam	9

İşsizlikte cinsiyet faktörü

Görüşme yapılan katılımcılara "Sizce iş bulamamada cinsiyetinizin bir etkisi var mı?" sorusuna katılımcıların çoğunluğunun verdikleri cevaplardan ataerkil zihniyetin iş hayatında da egemen olduğu ve bu durumun kadınlarda bir "cam tavan"(K1) etkisi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Diğer katılımcılar ise cinsiyetin işsizlikte bir faktör oluşturmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 8'de soru ilişkin kodlar ve sıklıkları yer almaktadır.

Tablo 8. İş bulamamada cinsiyet etkisi

Cinsiyet	Kod	Sıklık
Kadın	Evet	4
	Hayır	1
Erkek	Evet	5
	Hayır	2
Toplam		12

Konuya ilişkin bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

"Evet kesinlikle, çünkü güç gerektirecek işlerde hiçbir zaman kadınları tercih etmiyorlar. Ve kadınları ne yazık ki, yönetici ve yetki gerektiren işlerde istihdam etmemeye çalışıyorlar." (K.1)

"Hayır, temel etkinin ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlar olduğunu düşünüyorum."(K.11)

"Kesinlikle çok büyük etkisi olduğunu düşünüyorum. Zaten daha önce de belirttiğim gibi sırf kadın olduğumuz için sorunlarla baş edemeyeceğimizi düşünenler oluyor. Hatta bazı ilanlar sadece erkek adayların başvurabileceğini belirtiyor. Yani bu gibi durumlarda hiç şans tanınmadan elenmiş oluyoruz." (K.12)

Boşuna mı OKUDUK?

Katılımcıların mezun olduktan sonra deneyimledikleri işsizlik olgusunun ortaya çıkardığı "boşuna mı okuduk?" sorusuna cevap bulmak amacıyla "Sizce işgücü piyasasında üniversite mezunu olmak bir avantaj mı, yoksa dezavantaj mı yaratıyor? Kişisel tecrübelerinizden yola çıkarak açıklar mısınız?" sorusu yöneltilmiştir. Alınmış olduğumuz yanıtlar doğrultusunda katılımcıların büyük çoğunluğu üniversite mezunu olmanın bazı dezavantajları olduğu görüşündedir. Ayrıca katılımcılar üniversite okudukları esnada akranları karşısında zaman kaybının yanı sıra, maddi ve alternatif iş vasıf kayıpları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan katılımcılar, üniversite mezunu olmanın dezavantaj veya avantaj oluşturmasını, okunulan

üniversite veya bölüme göre değiştiğini belirtmişlerdir. Bu açıdan katılımcılara göre, iyi bilinen bir üniversite veya bölümden mezun olmak iş arama sürecinde bir avantaj oluşturmaktadır. Ayrıca üniversite okumanın kazandırdığı nitelikler de işe alımlarda oldukça fayda sağlamaktadır. Katılımcı cevaplarından çıkarılan kodlar ve sıklıkları Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Üniversite mezunu olmanın iş bulmadaki avantaj ve dezavantajları

Görüş	Kod	Sıklık
Avantaj	Nitelik kazanmak	1
	İşe alımlarda önemli bir kriter	1
Dezavantaj	Vasıf kaybı	4
	Zaman kaybı	3
	Maddiyat kaybı	2
	Fazlaca diplomalı işsiz var	1
	Düşük ücret teklifleri	1
Toplam		13

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirdiği için yanıt sayısı katılımcı sayısından fazladır.

Konuya ilişkin bir katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Çoğu üniversite mezunu okumayan insanlarla aynı işleri yapmak zorunda kalıyor bu yüzden artık üniversite okumanın ek bir yetkinlik ve tercih edilebilirlik kazandırdığını düşünmüyorum. Aksine okunan süreç içerisinde maddiyat ve zaman kaybı yaratıyor.”(K.1)

“Tabi ki avantaj, üniversite mezunlarına işe alımlarda öncelik tanındığını düşünüyorum.”(K.2)

“Yaşamış olduğumuz dönem içerisinde üniversite mezunu olmanın pek fazla avantajı olduğunu düşünmüyorum. Bunun yerine insanlar girişimci bir kişiliğe sahip olmaları durumunda bir üniversite mezunundan daha iyi işler başarabileceklerdir.”(K.3)

“Bu durumun okunan üniversitenin genel kabul görür bir üniversite olup olmadığına göre değiştiğini düşünüyorum. Eğer başarı olarak öne çıkmış bir üniversitede okursanız bu durum bir avantaja dönüşebilir. Ancak Türkiye’de nitelikli eğitim veren çok fazla üniversite olmadığından bu durum genelde dezavantaj olarak yansıyor.”(K.8)

“İstihdam piyasasına ne kadar erken dahil olunursa o kadar avantajlı konumda olunacağını düşünüyorum. Taşra kentlerinde üniversite okumaktan ziyade büyük kentlerde yarı zamanlı çalışarak deneyim kazanma istihdam piyasasında bir tık öne geçmenize neden olacaktır.”(K.11)

İşverenlerin yeni mezunlara karşı ön yargıları

Katılımcılara yöneltilen “İşverenlerin yeni mezunlara karşı ön yargıları var mı? Varsa yaşadığınız tecrübeleri dikkate alarak açıklar mısınız?” sorusuna, 11 katılımcı “evet var, kimse yeni mezun bir çalışan istemiyor fakat bize şans verilmezse biz nasıl tecrübe kazanacağız” diyerek tepki gösterirken, 1 katılımcı soruya daha iyimser bir şekilde “ön yargı değil, tecrübe isteniyor” yanıtı vermiştir. Katılımcıların cevaplarından süzülen kodlar ve sıklıkları Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. İşverenlerin yeni mezunlara karşı ön yargıları

Görüş	Kod	Sıklık
Evet, var	Tecrübe kazanmamıza olanak tanınmıyor	7
	Düşük maaş	2
	Konforlu iş ortamı sağlanmıyor	1
	Derslerin pandemide uzaktan olması mezun adaylara niteliksiz gözüyle bakılmasını sağlıyor.	1
Hayır, yok	Ön yargılı davrandıklarını sanmıyorum.	1
Toplam		12

Konuya ilişkin bazı katılımcıların düşünceleri aşağıdaki gibidir;

“Kesinlikle ön yargılar had safhada. Ben bir iş görüşmesine gitmişim, bu görüşmede şirketin şartları yeni mezun kendini geliştirmek isteyen tecrübeli mühendis aradıkları olmuştur. Hem yeni mezun hem tecrübeli nasıl olacak ki bu çok gülünç açıklası.” (K.9)

“İşverenlerin yeni mezunlara karşı kesinlikle ön yargıları var. Düşük ücrete çalışacak insan topluluğu olarak görmekteler ve eğitim için ekstra maliyet olduğu düşüncesindedir.” (K.11)

“Bu yıllardır yaşanan bir paradoks aslında kimse yeni çalışan almak istemiyor hep tecrübeli olunması isteniyor ancak bu insanlara tecrübe edinilmesi için şans veren firma sayısı çok az ve yeni mezunlara çok düşük ücret teklif ediyorlar.” (K.5)

İşverenlerin beklediği yetkinlikler

Katılımcıların “İş görüşmesinde işverenler sizden hangi yetkinlikleri istiyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan çıkarılan kodlar ve sıklıkları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. İşverenlerin beklediği yetkinlikler

Görüş	Kod	Sıklık
İşverenlerin beklediği yetkinlikler	Tecrübe	5
	Yabancı dil bilgisi	5
	Bilgisayar program ve sertifikaları	4
	Uzun saatler çalışma	3
	Strese dayanma	1
	Ehliyet	1
	Bilmiyorum	1
Toplam		20

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirdiği için yanıt sayısı katılımcı sayısından fazladır.

Konuya ilişkin bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir;

“Yabancı dil, belli alanda sertifikalar ve en önemlisi çalışılacak alanda tecrübe istiyorlar.”(K.7)

“ Uzun saatler çalışma.” (K.6)

“Günümüzde üniversite mezunu olmak bir avantaj olmaktan çıktığı için işverenler çalıştıracakları kişilerde daha çok yabancı dil, tecrübe gibi kişiyi diğerlerinden ayıracak özellikler istiyor.” (K.3)

Vasfınıza uygun bir işe girmek için ihtiyacınız olan vasıf ve yetkinlikler neler?

Katılımcılara yöneltilen “Sizin kendi vasfınıza uygun bir işe girmek için hangi vasıf ve yetkinliklere ihtiyacınız olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplardan yabancı dil, tecrübe, laboratuvar araç gereçlerinin doğru kullanımı, formasyon ve takım çalışmasına yatkınlık gibi cevaplar öne çıkmıştır. Buna göre, yanıtlardan süzülen kodlar ve sıklıkları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Vasfa uygun bir işe girmek için gereken yetkinlikler

Görüş	Kod	Sıklık
Vasfınıza uygun bir işe girebilmek için ihtiyacınız olan vasıf ve yetkinlikler	Yabancı dil bilgisi	5
	Tecrübe ve deneyim	4
	Alana yönelik terim bilgisi	2
	Laboratuvar araç gereçlerinin doğru kullanımı	1
	Formasyon almak	1
	Takım çalışmasına yatkın bir yapıya sahip olmak	1
Toplam		14

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirdiği için yanıt sayısı katılımcı sayısından fazladır.

Konuya ilişkin bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir;

“Benim okuduğum bölüm için dili akıcı konuşabilmek ve iletişim yeteneğinin yüksek olması yeterli.” (K.5)

“Vasıf değil sadece biraz daha tecrübe olması gerekiyor. Eğer öğretmen olmak istiyorsam formasyon almam gerekiyor.”(K.4)

Mezuniyet sonrası yetkinlik geliştirici kurslara katılma

Katılımcılara yöneltilen “Mezun olduktan sonra mesleki eğitim, kurs gibi yetersizliklerinizi geliştirici herhangi bir etkinliğe katıldınız mı? İhtiyacınızın olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna, 8 katılımcı “hayır katılmadım, 2 katılımcı evet katıldım, 1 katılımcı yüksek lisans başvurumu yaptım, şu an bir yüksek lisans öğrencisiyim”, şeklinde cevap vermiştir. Cevapların detayları Tablo 13’te yer almaktadır.

Konuya ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir;

“Mezun olma sürecimde bölümle alakalı birçok kursa gidip sertifika aldığım için mezun olduktan sonra böyle bir etkinliğe katılma gereksinimi duymadım.” (K.7)

“Böyle bir etkinliğe katılmadım çünkü üniversitede yeterli bilgi ve birikime ulaştığımı düşünüyorum. Temennim vasfımı gerçekleştiremeyeceğim bir işte çalışmaya mecbur kalıp bu yetkinliklerimi kaybetmemem yönünde.” (K.10)

“Evet katıldım. Pandemi sürecinde uzaktan eğitim programlarına katılarak sertifikalar aldım. İkamet ettiğim yerin halk eğitim merkezinde de kursa gidip oradan da sertifika aldım.” (K.12)

Tablo 13. Mezuniyet sonrası mesleki eğitim kurslarına katılım

Görüş	Kod	Sıklık
Katıldım	Almam gereken sertifikaları aldım	2
	Mezun olmadan önce tüm sertifikalarımı almıştım	2
	Yüksek lisans öğrencisi oldum	1
	Üniversitelerin yeterli bilgi ve birikimime katkı sağladığını düşünüyorum	1
	Pandemi sürecinde uzaktan eğitim programlarına katıldım	1
Katılmadım	Hayır, katılmadım	5
	İhtiyacım olduğunu düşünmüyorum	2
	Evde kendimi geliştirip kendim öğrendim	1
Toplam		15

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirdiği için yanıt sayısı katılımcı sayısından fazladır.

Yükseköğretim mezunlarından tavsiyeler

Son olarak, katılımcılara “Mezun olduğunuz bölüm ya da üniversitede eğitim gören ya da görmeyi düşünen gençlere ne gibi tavsiyelerde bulunursunuz?” sorusuna katılımcılar eğitime devam edenlere dil öğrenmelerini, kurslara gidip sertifikalar almalarını, staj yapmalarını, yurt dışı eğitim ve iş imkânlarını gözden geçirmelerini, istihdam oranı yüksek bölümleri tercih etmelerini ve iş imkânlarının yüksek olduğu şehirlerde eğitim görmelerini tavsiye etmişlerdir. Üniversiteden yeni mezun olmuş gençlerin eğitimi hala devam gençlere tavsiyeleri Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 14. Üniversite eğitimine devam eden gençlere tavsiyeler

Kod	Sıklık
Yabancı dil öğrensinler	6
Kurslara gidip sertifika alsınlar	6
Staj yapsınlar	1
Yurt dışı eğitimi ve iş imkânlarını takip etsinler	1
İstihdam oranı yüksek bölümleri tercih etsinler	1
İş imkanın yüksek olduğu bir şehri tercih etsinler	1
Toplam	16

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirdiği için yanıt sayısı katılımcı sayısından fazladır.

Konuyu ilişkin bazı katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir;

"İş imkânlarının yüksek olduğu şehirlerde eğitim görmelerini tavsiye ederim. Böylelikle işsiz kalma olasılıkları daha aza inmiş olur." (K.1)

"Okurken birçok açıdan kendimizi geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Gerçi geliştirmiş olsak bile şu anda Türkiye'nin durumu gereği herkes işsiz iş bulsak bile alım gücü arttığı için yine aynı noktada saymaktayız." (K.6)

Asla kendilerini tek yönlü geliştirmelerini, yabancı dil eğitimine ağırlık vermelerini ve ellerinden geldiğince ileri düzey bilgisayar programları ile ilgili eğitim almalarını tavsiye ederim. (K.7)

"Sadece kendi alanları hakkında bilgi sahibi olmaktan ziyade diğer alanları da merak edip araştırmalılar ve okudukları şehirdeki kültürü de kendilerine katmaları gerektiğini düşünüyorum, bu da en az eğitim kadar önemlidir." (K.10)

"Gençlere tavsiyem okurken çeşitli topluluklara üye olmaları, katılabildikleri kadar kursa katılıp bunlara dair sertifika almaları, mümkünse okurken bir yerde staj yapmaları olacaktır." (K.12)

4. Sonuç

Günümüzün en büyük sorunlarından biri olan işsizlik, özellikle üniversite mezunu genç işsizler boyutuyla ele alındığında, giderek artış göstermektedir. Bu çalışmada da Türkiye'deki üniversite mezunu gençlerin işsizlik sorununa değinmek için, toplamda 12 katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler kodlanarak mümkün olduğu ölçüde içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiş ve üniversite mezunu gençlerin deneyimlediği işsizlik sorunu incelenmeye çalışılmıştır.

Elde edilen bulgulardan hareketle; özellikle katılımcıların büyük çoğunluğu bitirilen üniversite veya bölümün işsizlikte önemli bir rol oynadığı görüşündedir. Bu anlamda bazı üniversite veya bölümlerin işgücü piyasasında öncelikli tercih sebebi olduğu düşünülmektedir. Öte yandan işsizliğin bireylerde yarattığı bireysel ve sosyal etkilerine bakıldığında; katılımcıların mental yorgunluk, yetersizlik hissi, maddi zorluklar, gelecek kaygısı, dışlanmışlık hissi ve aile içi huzursuzluk gibi sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların üniversiteden mezun olduktan sonra eğitim aldıkları alanlarında, ücret ve çalışma koşulları bakımından insana yakışır bir iş istedikleri bariz bir şekilde görülmektedir. Ancak günümüz şartlarında üniversiteden yeni mezun gençler işsizlik ve "iş beğenmiyorlar" baskısı altında kendi alanları dışında, düşük ücretli vasıf gerektirmeyen iş tekliflerini kabul etmek zorunda kalmaktadırlar.

İşsizlikte cinsiyet faktörünün önemli olduğunu düşünen katılımcılar, işgücü piyasasına girişte kadınların daha dezavantajlı olduğunu, girseler bile kariyer imkânlarının sınırlı olduğunu vurgulamışlardır. Diğer taraftan üniversite mezunu olmanın işgücü piyasasında artık avantaj olmaktan çıkıp dezavantaj oluşturduğunu düşünen katılımcılar, üniversite okudukları süre zarfında işgücü piyasasına daha erken giremedikleri için maddi kayıp yaşadıkları ve alternatif iş tecrübesinden mahrum kaldıklarını ifade etmişlerdir. Çünkü iş arayan yeni mezuna sorulan ilk şey iş tecrübesine sahip olup olmadıklarıdır. Bu bağlamda üniversite mezunu gençler vasıflarına uygun bir işte çalışabilmek için "işe girişte tecrübe engeli"ne takılmaktadırlar. Diğer yandan, üniversite mezunu gençler işsiz kaldıkları sürede niteliklerini arttırmak için çeşitli kurs ve eğitimlere katılarak beşeri sermayelerini korumaya ve arttırmaya çalışmaktadırlar. Çalışmanın katılımcıları, üniversitede hâlihazırda eğitim gören gençlere; eğitim gördükleri süre içerisinde özellikle tecrübe kazanmak için staj yapmalarını, üniversitelerin vermiş olduğu kursları değerlendirmelerini, dil öğrenimine önem vermelerini ve istihdam olanağını yüksek olduğu bölümleri ya da şehirleri tercih etmelerini tavsiye etmişlerdir.

Son olarak işsizlikten en çok etkilenen kesimin gençler olduğu düşünüldüğünde, özellikle üniversiteden yeni mezun olmuş gençler arasında artış gösteren "üniversiteli işsizlik" sorununu çözebilmek için atılacak en önemli adımın üniversitelerin eğitim kalitesini yükseltmek olduğu söylenebilir. Üniversitede verilen teorik eğitimin staj uygulamalarıyla desteklenmesi, iş yaşamı ile ilişkilendirilmesi ve iş arama süreci ile ilgili öğrencilere gerekli bilgi ve farkındalığın kazandırılması önem arz etmektedir. Ayrıca genç

işsizliğinin toplumsal, ekonomik ve psikolojik maliyetlerinin azaltılması için uygulanacak olan politikaların işsizliğin boyutlarını göz önünde bulundurularak hazırlanması gerekmektedir. Böylece genç işsizlik sorununun çözümünde katkı sağlayacak istihdam politikalarının da etkinliği artırılabilir. Son yıllarda, genç istihdamını artırmaya yönelik, 6111 sayılı Kanun gibi bir takım teşvikler uygulanmasına rağmen, istenen sonuçların alınmadığı görülmektedir. Bu çerçevede, istihdam teşviklerinin uzun dönem genç işsizlerden başlamak suretiyle gerçekten ihtiyaç duyan gençlere yönlendirilmesinin yanı sıra, gençlerin okul hayatından iş hayatına geçerken ihtiyaç duyacağı beceri ve deneyimleri kazanabilmeleri için okuldan işe geçiş programları başlatılmalıdır (Görmüş, 2019: 357). Ayrıca bu programlar işsiz gençlere yönelik danışmanlık, mentorluk, uzman desteğine yönlendirme ve kişiye özel eğitim gibi uygun aktif istihdam politikaları ile güçlendirilmelidir.

Bu çalışma kapsamında ulaşılan üniversiteden yeni mezun katılımcıların yaşadığı işsizlik deneyimleri, sadece buz dağının görünen yüzünü yansıtmaktadır. Ancak bu çalışma yeni mezun üniversiteli işsizliğine ilişkin farkındalığın ve bilincin artmasına katkı sağlayarak ve bu alanda yapılacak yeni araştırma ve çalışmalara ilham vereceğini umuyoruz.

Etik Beyanı

1964 Helsinki Bildirgesi'nin etik standartlarına uygun olarak, insan katılımcılarla yapılan bu çalışma Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Bilimsel Etik Komisyonu tarafından incelenmiş ve 02.02.2022 tarih ve 128181 kararı ile onaylanmıştır.

Yazar Katkıları

Yazarlar bu çalışmaya katkıları olduğunu beyan etmişler ve yayın için onaylamışlardır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, aralarında potansiyel bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmektedirler.

KAYNAKLAR

- Acun, S. (2020). Türkiye'de genç işsizliğin görünümü ve özellikleri üzerine inceleme. *Emek Araştırma Dergisi*, 11(17), 141-164.
- Adıgüzel, M. (2021). Türkiye'de genç işsizliği etkileyen faktörler. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(8), 100-129.
- Bayraktar, S. ve İncekara, A. (2013). Türkiye'nin genç işsizlik profili. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 4(1), 15-38.
- Cinel, E.A. ve Yolcu, U. (2021). Eğitim, yaş ve cinsiyetin işsizlik oranı üzerindeki etkileri: Türkiye Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(78), 844-858.
- Çakır, Ö. ve Kellevezir, İ. (2020). Yükseköğretim mezunlarında işsizlik ve nitelik uyumsuzluğu olgusu: UNI-VERİ araştırma sonuçları ışığında bir değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1(Özel Sayı), 1-17.
- Çivilidağ, A. (2019). İşsizlik sorununa fenomenolojik bir yaklaşım: Üniversite mezunu genç işsizlerin görüşlerine göre işsizlik sorunu, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9(2), 197- 217.
- Çondur, F. ve Bölükbaş, M. (2014). Türkiye'de işgücü piyasası ve genç işsizlik-büyüme ilişkisi üzerine bir inceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2), 77-93.
- Demir, Ö. ve Taşkiran, G. (2018) İİBF mezun adaylarının iş bulma ümitlerini etkileyen faktörler üzerine nicel bir araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9(1), 42-57.
- Demiray, H. (2003). Türkiye'de genç işsizliği ve yükseköğretim mezunu gençlerin çalışma yaşamına geçişteki sorunlar. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Danışman: Ahmet Makal).

- Ekiz, F.M. ve Örk Özel, S. (2020). Genç işsizliğini belirleyen unsurlar: Türkiye örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1022-1045.
- Erikli, S. ve Bayat, B. (2019). Üniversite mezunu uzun süreli genç işsizlerin eğitim ve çalışma yaşamı beklentisi: Ankara örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(43), 297-331.
- Görmüş, A. (2019). Long-term youth unemployment: evidence from turkish household labour force survey. *Ind. J. Labour Economics*, 62, 341-359, <https://doi.org/10.1007/s41027-019-00174-9>.
- ILO (2015). Global employment trends for youth 2015: Scaling up investments in decent jobs for youth. International Labour Office, Geneva.
- Işık, V. (2016). Türkiye’de genç işsizliği ve genç nüfusta atalet. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 130-145.
- İzgi, B. (2012). Genç işsizliği ve eğitim ile olan ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 41, 295- 310.
- Kabaklarlı, E. ve Gür, M. (2011). Türkiye’de genç işsizlik sorunu ve ekonomik belirleyicilerinin uzun dönem eş-bütünleşme analizi. *14. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi*, 1-16.
- Kayahan Karakul, A. (2020). Türkiye’de üniversite mezunlarının işsizliğini etkileyen değişkenlerin sayısal analizi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 83-106.
- Kırcı, B. (2017). Eğitilmiş genç işsizliği üzerinden işsizlik kaygısına bir bakış. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 54, 1369- 1396.
- Kuvvetli Yavaş, H. (2019). Türkiye’de uygulanan sınai strateji ve politikaların Türkiye imalat sanayine olan etkileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 74, 124-154.
- Lucas, R. (1988). On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.
- Sertkaya, Y. ve Okur, A. (2016). Türkiye’de genç işsizliğinin belirleyicilerine yönelik ekonometrik bir analiz. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 155-168.
- Surat, A. ve Ceran, D. (2020). Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı. *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 4(3), 145-166, <https://doi.org/10.46291/ISPECIJSSHvol4iss3pp145-166>.
- Şahin Orkunoğlu, İ.F. (2020). Genç işsizliği ve mücadele yöntemleri. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 135-153.
- Tekin Tayfun, A.N. ve Korkmaz, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman demirel üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 534-558.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.